

3. Türk Mukavemet Teşkilatı ne zaman kuruldu, görevi nedir? Türk Mukavemet Teşkilatı nedir? URL: <https://www.aksam.com.tr/trend/turk-mukavemet-teskilati-nedir-turk-mukavemet-teskilati-ne-zaman-kuruldu-gorevi-nedir/haber-1241880>, 2022;
4. Türk Mukavemet Teşkilatı'nın efsane ismi: Ringo Çetin. URL: <https://www.sozcu.com.tr/2022/gundem/turk-mukavemet-teskilatinin-efsane-ismi-ringo-cetin-6946039/>
5. Ahmet Tolgay. "Volkan" örgütü / Keçiler ve futbol / Bisiklet", Kıbrıs Gazetesi. URL: <https://www.kibrisgazetesi.com/volkan-orgutu-keciler-ve-futbol-bisiklet-makale,6093.html>, 2018.;
6. «Bołkav» Volkan. URL: <http://www.polignosi.com/cgibin/hweb?-A=2085&-V=limmata>.

УДК 930.85:061](477.85/.87)

ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЗІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ГУЦУЛІВ

М. К. Коцюруба, І. В. Пятницькова

Анотація. У статті розглядається діяльність громадських організацій спрямована на збереження традицій гуцулів, їх популяризацію в Україні та за її межами. Визначено та проаналізовано напрями роботи «Об'єднання гуцулів західної діаспори», Всеукраїнського товариства «Гуцульщина». Охарактеризовано окремі громадські ініціативи пов'язані із організацією виставок, фестивалів. Зазначені напрями діяльності є ефективнішими методами збереження гуцульської традиційної культури.

Ключові слова: гуцули, традиції, культура, фестивалі.

Гуцули є однією з найбільш відомих етнографічних груп українського народу. Їх культура є достатньо колоритною, багато в чому завдяки унікальному середовищу існування. Традиційне проживання в українських Карпатах відобразилося у стилі життя, культурі та традиціях цієї етнографічної групи. Саме завдяки своїй незвичайності гуцули часто ставали предметом вивчення істориків та етнографів, а також героями художніх творів. І навіть при цьому їх історична спадщина на сьогоднішній день потребує збереження. Адже в умовах глобалізації та технічного процесу культурні, мовні особливості окремих етнографічних груп населення поступово втрачаються. Все це спричиняє занепад традицій народних ритуалів та звичаїв. А в результаті, стає причиною масштабних змін в культурі цілої нації. Це визначає актуальність вивчення методів та способів збереження історичної спадщини гуцулів, дозволяє з'ясувати їх здобутки та прорахунки, виявити найбільш дієві серед них для подальшого розвитку вказаного процесу.

Важливе значення в збереженні та популяризації традиційної культури гуцулів відіграють громадські організації. Вони організовують виставки, фестивалі, стають ініціаторами створення приватних музеїв, видають науково-популярну літературу тощо. Все це робиться на добровільно-меценатських засадах, однак, частіше за все, стає найефективнішими методами збереження тих чи інших гуцульських пам'яток, традицій чи предметів культури, побуту, одягу тощо.

У сучасній історичній, етнографічній нації створено ряд ґрунтовних робіт з історії, культури, побуту гуцулів. Серед них дослідження Ю. С. Буйських, О. О. Васянович, Величко Т., Мусієнко І. [1; 2; 6]. Збереженню культурної спадщини присвячена стаття К. Гончарової [4]. Проте, питання діяльності громадських організацій у процесі збереження традиційної культури гуцулів залишається не вивченим.

Мета статті полягає у вивченні способів та методів збереження історичної спадщини гуцулів громадськими організаціями в сучасній Україні.

Громадські організації, що займаються збереженням та популяризацією традиційної культури гуцулів діють як в межах України, так і за кордоном. Серед представників української діаспори протягом ХХ ст. було створено кілька організацій гуцулів. Найактивнішими серед них були Товариство св. Юрія Переможця в Торонто, Товариство

ім. Марка Черемшини, Товариство «Прут» у Гамільтоні, Товариство «Черемош» у Філадельфії, Товариство ім. Олекси Довбуша в Баффало.

8–9 червня 1985 р. у канадському місті Вайленді на Надзвичайному всегуцульському з'їзді вирішили об'єднати розрізнені гуцульські організації в «Українське Світове Об'єднання Гуцулів» (УСОГ). У 1993 р. об'єднання було перейменоване на Об'єднання гуцулів західної діаспори. Серед основних завдань представники організації називають збереження, відновлення та поширення гуцульських традицій, звичаїв і культури. Однак, часто опікуються її члени й загальними питаннями культури України. Друкованим органом товариства став журнал «Гуцульщина», у якому публікували розвідки з історії, культури гуцулів, огляди проведених заходів [5]. Провідною діяльністю Об'єднанням гуцулів західної діаспори стала організація конгресів, з'їздів та храмів.

Перший конгрес гуцулів був організований у серпні 1993 р. у м. Івано-Франківську. Мета Конгресу полягає у тому, щоб уперше зібрати вихідців із Гуцульщини, організувати їх у Міжнародну Асоціацію Гуцулів, при якій заснувати видавничий центр.

Спільнотою було проведено дванадцять з'їздів. Останній був проведений 9 червня 2001 р. в Канаді. На ньому було прийнято рішення про припинення діяльності Об'єднання гуцулів західної діаспори. Основними причинами такого рішення стали: старіння та смерть більшості членів організації, які були найактивнішими учасниками; широкі можливості для особистого спілкування та відвідування України; у зв'язку зі створенням гуцульських товариств в Україні відпала необхідність в існуванні двох центрів координації співпраці гуцулів [5].

Тематичне спрямування мало проведення храмів, що були приурочені різним історичним подіям. Це були багатолюдні зібрання, які давали змогу землякам, приятелям та знайомим зібратися для того, щоб поділитися спогадами, розповісти про здобутки й розробити плани на майбутнє. Традиційним закінченням храмів були виступи художньої самодіяльності. Варто підкреслити, що учасники і з'їздів, і храмів завжди були одягнені в традиційне гуцульське вбрання, збереженню і створенню якого надавали великого значення. Традиційними стали святкування Дня соборності України 22 січня, Дня незалежності України 24 серпня [5].

В Україні провідну роль на сучасному етапі у збереженні історичної спадщини гуцулів відіграє громадська організація Всеукраїнське товариство «Гуцульщина», що було створене у 2015 р. Своїм завданням організація в статуті визначила сприяння органам місцевого самоврядування, виконавчої влади та громадським організаціям у пошуку шляхів перспективного соціально-економічного розвитку регіону Гуцульщини, а також налагоджувати співпрацю з даних питань з центральними органами влади та іншими регіонами. Також товариство активно проводить роботу спільно із зацікавленими установами, відомствами та організаціями направлену на збереження історичної та культурної спадщини гуцулів, підтримку майстрів народної творчості і прикладного мистецтва, письменників та видавців [8].

Для виконання своєї мети «Гуцульщина» організовує Міжнародні Гуцульські фестивалі, виставки народної творчості і прикладного мистецтва, культурно-просвітницькі заходи для ознайомлення широкого загалу з історичною спадщиною, архітектурою, традиціями, побутом гуцулів, регіональні та міжнародні конференції, круглі столи з різних аспектів соціально-економічного, державно-політичного, культурно-духовного розвитку регіону Гуцульщини та збереження надбань гуцульської культури. Крім того, одним з шляхів популяризації знань про гуцулів товариство визначило видання власного журналу «Гуцульщина», ведення інтернет-сторінки та сторінки в соціальних мережах тощо. Особливо активно організація намагається залучати до власних заходів молодь, а також діячів з діаспори [8].

Достатньо вагому роль для популяризації знань та історичної спадщини гуцулів мають Міжнародний фестиваль гуцулів, про який вже йшлося вище. Він проводиться щорічно з 1991 р. і покликаний сприяти збереженню, відродженню та популяризації

гуцульської культури та мистецтва. Окрім оглядів-конкурсів а краще виконання гуцульських пісень, танців, мелодій, аматорських відеофільмів, гуцульського гумору, концертів, виставок-продажів виробів гуцульських майстрів та спортивних змагань, під час фестивалю відбувається узагальнення результатів досліджень присвячених гуцулам: науково-практичні конференції, круглі столи, симпозіуми тощо. Все це сприяє тому, що в певному місці зустрічаються дослідники, підприємці, народні майстри та туристи, які зацікавлені в збереженні та відновленні історичної спадщини гуцулів [7].

Кожного року фестиваль проходить на новому місці на території сіл та містечок Гуцульщини. Це робиться з метою привернути увагу до того чи іншого населеного пункту й показати його особливості і в той же час сприяти збереженню історичної спадщини і на даній території. Ускладнилося проведення фестивалю в останніми роками у зв'язку з пандемією спричиненою коронавірусом. У 2020 р. фестиваль мав пройти у містечку Косів, однак через пандемію не був організований. Його перенесли на наступний рік, однак зважаючи на сучасну епідеміологічну ситуацію маловірогідно, що він буде проведений належним чином. Однак, у фестивалю є й певні організаційні здобутки в 2020 р. Голова товариства «Гуцульщина» Дмитро Стефлюк повідомив громадськості, що за наказом Міністерства культури та інформаційної політики України від 25 червня 2020 р. Міжнародний фестиваль гуцулів отримав статус державного, а тому буде отримувати підтримку як матеріальну, так і інформаційну зі сторони центральної української влади [10].

За громадської ініціативи у регіоні проводяться різноманітні фестивалі традиційної культури. У 2020 р. на Закарпатті був проведений перший он-лайн фестиваль Folk-fashionfest «Гуцульська ватра» 2020, де було представлено зразки гуцульської моди в сучасній інтерпретації. Дійство відбувалося на свіжому повітрі й було обмежене за очними учасниками, однак всі бажаючі могли слідкувати за ним з власного гаджету. Організаторами фестивалю стала закарпатська школа моделей «A'Star». Його очільниця Анна Феєр у своєму виступі на відкритті зазначила: «Орнаментальне, колористичне і технічне багатство гуцульської вишивки, якою гуцули прикрашали і прикрашають одяг – сорочки, кептарі, сердаки, капчури тощо – це джерела натхнення і поштовх для роздумів модельерам, які працюють в стилі etno-fashion». Відповідно, фестиваль покликаний зберегти та відродити традиційні гуцульські орнаменти, показати, що вони можуть бути модними та сучасними, а не тільки представленими в музейній експозиції [11].

З 2004 р. на Коломийщині Івано-Франківської області проводиться фольклорно-етнографічний фестиваль «Коломийка». У 2019 р. він відбувся вже в 15 раз. Його метою організатори також називають відродження та збереження автентичного фольклору, вивчення духовного багатства українського народу, пізнання етнографічних культур різних країн та популяризації жанру коломийки. До програми фестивалю входять виступи народних колективів, виставка-ярмарок майстрів народної творчості, дитячі ігрові майданчики, конкурси народної творчості тощо. У 2020 р. фестиваль також не проводився [9].

На Гуцульщині культивуються й гастрономічні фестивалі, покликані на збереження унікальних рецептів традиційної кухні. Зокрема, створення «гуцульської бриндзи», яка навіть є зареєстрованою як географічний бренд, бо творці вказаного сиру стверджують, що виготовити його можна лише в Карпатах. Фестиваль проходить в Рахові починаючи з 1999 р., і є щорічним підсумком сталого розвитку традиційного вівчарства на території Рахівщини. Крім того, саме фестиваль сприяє відродженню цієї справи та поширенню відомостей про існування «Гуцульської бриндзи». Крім частування сиром, під час фестивалю відбуваються виставки народних майстрів та виступи місцевих, переважно, фольклорних колективів.

Громадськість долучається до проведення фестивалів, організованих місцевими музеями. Серед них, у 2018 р. був започаткований у 2018 р. Національним музеєм народної архітектури і побуту України в Пирогово на Київщині – фестиваль гуцульської культури «Граждаfest». Його особливості полягає у тому, що це перший масштабний захід, присвячений популяризації і розвитку гуцульських традицій на території центральної України. Захід відбувся за підтримки Косівської районної держадміністрації та Косівської

районної ради, Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва, Львівської національної академії мистецтв, Регіонального центру народного мистецтва «Гуцульська гражда». До участі були запрошені фольклорні вокальні, інструментальні та танцювальні колективи з Косівщини [11].

Під час проведення заходу відвідувачі мали змогу ознайомитися з виставкою гуцульських художніх промислів та ремесел, а також авторською колекцією гуцульських ліжників від майстринь Яворівщини і Косівщини. На ярмарку були представлені вироби гуцульських народних майстрів різьблення по дереву, сирної пластики, бондарів, мосяжників тощо. Окреме місце на фестивалі було відведено презентації гуцульського народного вбрання від сучасних колекціонерів. Для відвідувачів було проведено майстер-клас, на якому всі охочі могли дізнатися секрети завивання гуцульських переміток та хусток, а також приміряти гуцульський народний стрій. На фестивалі можна було продегустувати продукти місцевої гуцульської кухні, зокрема полонинські сири – будз, вурду, бринзу. Усі охочі мали змогу взяти участь у гуцульських народних іграх та забавах, представлених фольклорними колективами з Косівщини [3].

Таким чином, громадські організації зробили достатньо вагомий вклад в збереження, відновлення та популяризацію історичної спадщини гуцулів. Великий внесок у збереження традиційної культури гуцулів зробило «Українське світове об'єднання гуцулів». Представники ініціативної когорти даної етнографічної групи створили Всеукраїнське товариство «Гуцульщина», яке дозволило акумулювати сили для організації різноманітних і достатньо масштабних етнографічних заходів: фестивалів, конференцій, просвітницьких виставок тощо. У Карпатах щорічно проводиться достатньо велика кількість тематичних фестивалів. Всі вони ставлять собі однакову мету: збереження історичної спадщини місцевого населення.

Abstract. The article considers the activities of public organizations aimed at preserving the traditions of the Hutsuls, their popularization in Ukraine and abroad. The directions of work of the “Association of Hutsuls of the Western Diaspora”, All-Ukrainian Society “Hutsul Region” are determined and analyzed. Some public initiatives related to the organization of exhibitions and festivals are described. These activities are more effective methods of preserving Hutsul traditional culture.

Keywords: Hutsuls, traditions, culture, festivals.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Буйських Ю. С., Васянович О. О. Трансформація традиційної культури гуцулів Верховини: дитина першого року життя *Праці Центру пам'яткознавства: Зб. наук. пр.* 2013. Вип. 24. С. 234–255.
2. Величко Тетяна Традиції народного харчування гуцулів Верховинського району Івано-Франківської області. Народна творчість та етнографія. 2013. № 6. С. 49–56.
3. Главацька Ніна. Етнофестивалі на території українських скансенів: культурно-просвітницький аспект. URL: <https://www.pyrohiv.com/activities/etnofestivali-na-teritorii-ukrainskikh-skanseniv-kulturno-prosvitnitskiy-aspekt.html>
4. Гончарова Катерина У пошуках нових підходів до збереження культурної спадщини: приватно-громадське партнерство. URL: <http://uccs.org.ua/detsentralizatsiia/statti/u-poshukakh-novykh-pidkhodiv-do-zberezhennia-kulturnoi-spadshchyny-pryvatno-hromadske-parterstvo/>
5. Мартинюк Ю. Об'єднання гуцулів західної діаспори: ретроспектива створення та діяльності. *Вісник Львівської національної академії мистецтв.* 2017. Вип. 33. С. 233–246.
6. Мусієнко І. В. Етнографічні групи емків, бойків та гуцулів у сучасній історіографії. *Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія: Історія.* Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. Вип. 43. С. 109–118.
7. Савчук М. Гуцульський фестиваль *Енциклопедія сучасної України.* Т. 6. К., 2006. С. 698.
8. Статут Громадської організації Всеукраїнське товариство «Гуцульщина». Івано-Франківськ. URL: http://gucul.at.ua/Doc/dijsnij_statut_guculshhina.pdf
9. XV Міжнародний фольклорно-етнографічний фестиваль «Коломийка-2019». URL: <http://iftourism.com/event/kolomyika>
10. XXVII Міжнародний Гуцульський фестиваль перенесли на 2021 рік. *Еспресо.* Львів. 3 серпня 2020. URL: https://espresso.tv/news/2020/08/03/xxvii_mizhnarodnyy_guculskyy_festyval_perenesly_na_2021_rik
11. Folk-fashionfest «Гуцульська ватра» 2020. Як це було і чому ця подія вкрай важлива для Закарпаття. URL: <https://varosh.com.ua/local/folk-fashion-fest-guczulska-vatra-2020-yak-cze-bulo-i-chomu-czya-podiya-vkraj-vazhlyva-dlya-zakarpattya/>